इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ५३५/वे१७ [३५३]

ग्रंथ नाम निगमसार.

विषय म. वेदांत.

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

8384 वे: ~~७७~~ ६७

वेदान्त

निगमसार

वामनकृत

सं. १८८० पत्रसंख्या ॥ १३

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(1)

॥ अथनिगमसारग्रंथप्रारंभः आध्याय १॥

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(2)

नी०

श्रीवासुदेवायनमः॥ ॥श्रीसरस्वत्यैनमः॥ श्रीगुरुभ्योनमः॥ जयजयकल्याण
॥१॥ निलया॥ जयजयकरुणावरुणालया॥ जयजयसर्वासर्वाश्रया॥ परममंगला गोविंदा॥१
जयजयभगवोत्तमा॥ जयजयसर्वोत्तमा॥ जयदेवासार्वभौमा॥ अनादिपुरुषा॥२॥ तुं
साकारनिर्विकारा॥ तु असत्स्व विस्वाकार॥ सर्वात्मभावेंनमस्कार॥ सर्वेस्वरा तुतें॥३॥
तुंत्रोषत्रणई परेमेस्वर॥ तुं आवघेचराचर॥ तेथ आरंभिला निगमसार॥ तो चि तुं की ४
सकलनिगमाचेंसार॥ ब्रम्ह अद्वैत निर्धार॥ ते व्हां हा ग्रंथ करणार॥ तुं चि तो। की ५
तुं चि जाला सिवामन॥ तु वाची आपिले त्रिभुवन॥ तो तुं चिदानंदघन॥ विस्वात्मा ६
जयजयपरमपुरुषा॥ जयजयसर्वावशेषा॥ जयजयमायानिरोधत्रोषा॥ सच्चि
दानंदा॥७॥ ज्याच्यासत्तें विस्वभासे॥ ज्याच्याचित्तें विस्व दिसे॥ आनंदपदें वि
स्वउल्हासे॥ तो श्री गुरु सच्चिदानंद॥८॥ श्रीसच्चिदानंदगुरु॥ ब्रम्हविद्येचाकल्पतरु करु ॥१॥

(2A)

णामृता चा सागरु ॥ वेदांतविद्याश्रीरामु ॥ ९ ॥ जो भेदल्लामलयाच्या लिं ॥ भागीपाक करि
ते कालीं ॥ आधिं स्फुरला हृदयकमळीं ॥ सचिसदार्थ विचारितां ॥ १० ॥ उपनिषदा
र्थ पाहतां ॥ आत्मा ब्रह्म हे तत्व तां ॥ परि अनुभवा नये ऐसी चिंता ॥ ज्या दिवसांत
ऐ असेत ॥ ११ ॥ सी उत्कंठा अंतरीं ॥ तो मग रे स्फुरला हरी ॥ काळत्रयी विद्यमानां न
रिं ॥ आत्मा ब्रह्म स्फुरउनि ॥ १२ ॥ काळत्रयी विद्यमान ॥ आत्मा ब्रह्म या अनुसंधान
चिसदैपाहातां ज्ञान ॥ तरि आत्मा ब्रह्म होय की ॥ १३ ॥ ऐसा अन्वय जंव्हि स्फुरला ॥ तरि
गुरुज्ञाकारणें ॥ असे उरला ॥ संदेह [illegible] तिसीरला न कळतां व्यतिरेकें ॥ १४ ॥ जे
थे सर्व वृत्ती शुन्य ॥ तें सद्रुप न्नं स्वचें तन्य ॥ ते सें न कळे तो वरि धंन्य ॥ नव्हे ऐसें
कळलें ॥ १५ ॥ तथापि स चिदपदें पाहतां ॥ आपणा स घडे ते ब्रह्म तां ॥ परि आ
नंद कळे कैसा तत्वतां ॥ मनि ऐसा विचारु ॥ १६ ॥ ऐसें विचारितां मनीं ॥ ऐं आलि को

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(3)

॥नी०॥ हस्यवाणी॥ पाहतो जो परतोनी॥ वस्त्र भगवें देखिलें॥ १७॥ अवलोकीलें मुखा भा०
॥२॥ तव मस्तकिं नाहिं शिखा॥ मुखचंद्र देखता सुखा॥ भरतें जैसें समुद्रासि॥ १८॥ खुण १
दृष्टी अवलोकुनी॥ काय विचारितां हो मनि॥ म्हणउनि पुसतां मी धाउनि॥ श्रीचर
णाला गलो॥ १९॥ स्वामी आत्मा आरत्या॥ ब्रह्म कैसें न कळे मल्ला॥ विचारितां अ
न नुभवा आला सच्चिपदें कांहिसा॥ २०॥ परि आनंदें नाहि कळला॥ आणि रली वेगळी
न दिसे मला॥ तुटे संदेह खला॥ श्रीगुरु वीणें॥ २१॥ जो अंतःकरणी स्फुरला
तो चिया रूपें न गेला॥ आता कृतार्थ करावें मला स्वामिराया॥ २२॥ ऐसें बोलोनि च
रनी मस्तक ठेउनि श्रीचरणी॥ जो निसमुक्तचक्रपाणी॥ जगद्गुरु रवदिला गुरुखे
२३॥ मग मस्तकी ठेउनि कर॥ सकळ उपनिषदांचें सार॥ पंचकोशो करुनि निर्धार॥ ॥२॥
केला ब्रह्म आत्मतेचा॥ २४॥ मग घावया क्षीरसागर॥ हर्षी केला अजितावतार॥ मथि

(3A)

तो निगमरत्नाकर॥ परमहंसरूपें तेव्हां॥२५॥ सांख्य योग वेदांत॥ तिन्ही शास्त्रांचा
सिद्धांत॥ श्रुतिमुखें वेदें मुकुलीत उपदेशा केला॥२६॥ सांख्यतत्वें आत्मत्व निर्धार॥ योगे
वृत्तिशुन्य साक्षात्कार॥ साकार तित्तुकें निराकार॥ वेदांत गुह्य॥२७॥ गीता स्वरा
णे भ्रांति॥ सांख्य योग जो कां बोलती॥ तो सिद्धांत इतर रिती॥ तया शास्त्रांच्या
निरोधिरत्या॥२८॥ सांख्य योगावांचूनि॥ शुद्ध वेदांतें करूनि॥ तत्व सिद्धांत व्हे
म्हणउनि॥ सा गीतले रहस्य॥२९॥ आधिच आकारा हिउत्पत्ति॥ ऐसें बोलती वेदांतीं
भव ये यथ धरावी सांख्यरीति॥ प्रमाणानुसंमत॥३०॥ चित्तवृत्तीचा निरोध॥ केलियां स्फुरे
आत्मबोध॥ तो साक्षाकार वेदसिद्ध॥ वेदांतियाचा अनादर॥३१॥ सांख्ययोग दोन
न्हि॥ वेदांतीं दुषिले म्हणोनी॥ सा वेदरहस्य न कळोनी॥ उपेक्षिती॥३२॥ प्राधान्य प्रकृ
तीचें खंडिले॥ याकरितां सांख्य दुषिलें॥ गीता स्वरार्थी जें उपदेशिलें॥ तत्व सांख्यासि
तें मुख्य॥३३॥ योगजन्य साक्षात्कार॥ बोलिलें नाहिं त भाष्यकारु॥ साच्या अभिप्रायाच्या
विचारु॥ जाणसी विरला॥३४॥ ब्रम्ह अद्वैतबोध॥ हा ईजासि विंबेल शुद्ध॥ तो करावया

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(५)

नि०
॥३॥ वृत्ती निरोध । प्रवर्तेल सहजें ॥ ३५ ॥ तेजरि बोलती योगरिती ॥ तरि ज्ञान सिद्धि दुर्लभ हि आ० १
सति ॥ न करी तें शास्त्रीं प्रवृत्ती । कोपही ते व्हां ॥ ३६ ॥ ज्यासि होयिल आत्मज्ञान । तो जरि न
करिल आत्मसाधन ॥ जन्मांतरीं सानुसंधान ॥ योगसिधि पावेल ॥ ३७ ॥ अनादि
संस्कार प्रवाहीं ॥ ज्ञाना वांचूनि स्थिर टिकाना हीं ॥ येक जन्म सासकांहीं ॥ न म्हणा
वे विलंब ॥ ३८ ॥ ऐसें विविध निर्धार । बोलिलें करुणा सागर । ते अनुभवाचे चमत्का
र । सुहा बोलिजेतील ॥ ३९ ॥ क्षण मात्र जि सचराचर । मज वाटलें माझें शरीर । साकार
ति तुकें निराकारासि चि समयीं ॥ ४० ॥ जैसा उगवता दिनकर । कांहीं नुरे अंधकार । उ
परेखा चा व्यडिवार ॥ ऐसें सारें रिवला ॥ ४१ ॥ तो गमना मुखवरें दिले । धावोनि चरणा
धरिलें ॥ मग कृपेकरुनि बोलिले । श्री सद्गुरु काय स्वर छ्या । मिच आत्मतत्व प्रग
टलों नाहि बोलिले ते बोलिलों ॥ आतां यांपरी आम्हि आम्ही करितो गमन । तुवां बोल स्वि
रता आनंदघन ॥ नित्य तन्मय असों देख न ॥ तो चिं मी ॥ ४२ ॥ तु ज विद्या भार्ग विवा ॥३॥
रुणी ॥ उपदेशिली हे अंतःकरणीं ॥ दृढ धरोनि गोविंद चरणीं ॥ प्रीति धरणें आ

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

(5A)

त्मत्वे ॥ ४५ ॥ शुकादिक जिवन्मुक्ती ॥ मुक्ति हुनि गोड मान- निलीभक्ती सर्वथा
न हृदई असक्ति ॥ बा ह्मसुखा चीने घरवें ॥ ४६ ॥ विज्ञांकोंमी अभ्यास ॥ जो सांगि
तला तयास ॥ सर्व ध्यानकरयो अलस ॥ हे आज्ञा आमुची ॥ ४७ ॥ पुर्विंमगु सिव
रुणे ॥ कृपा केलिसि करुणे ॥ यासि पन्चके ज्ञाचे विवरण ॥ अनुभवा आले ॥ ४८
याकरिता श्रुती ॥ हे भार्गवी वारुणी विद्या म्हणती ॥ ते आम्ही तुज प्रती ॥ उपदेशीत
ली ॥ ४९ ॥ उपदेशाचे बहु प्रकार ॥ परि ऐसा आमस्याचा निर्धार ॥ आली आभ्यासाचे
चमत्कार ॥ अंत्र अनसती ॥ ५० ॥ परब्रह्मी ची स्थिती ॥ प्रकर्षे म्हणोनि बोल
तीश्रुती ॥ ईतर ब्रह्म विद्येची स्तुती ॥ रोसिन्न करिती वेद ॥ ५१ ॥ भवभयें येतील
त्रारणं ॥ ज्यासि ये विद्येचा उपदेश करणं ॥ आपण तरोनि तारणें ॥ हे शक्ति यास अ
वश्यक ॥ ५२ ॥ ऐसे बोलुनि चालिले ॥ ते उभे नाही टाकले ॥ नेत्र झांकुनि आवलो
किलें ॥ हृदयामाजि ॥ ५३ ॥ घटिकामात्र केलें ध्यान ॥ मग उघडिले लोचन ॥ आत्म
त्माभानुसंधानें बाटलानांहि वियोग ॥ ५४ ॥ ऐसा श्रीगुरुचा महिमा ॥ ज्याच्या मता

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai: Joint project

(5)

नि० ॥४॥

पासिनाहीं सिमा ॥ वर्णितां पडिलें । निगमा ॥ मौन जेथें ॥५५॥ तें गुरुत्व नेव्हां प्रगट आ० १
ल्हें ॥ मलयपर्वतीं जेव्हां भेटले ॥ ज्याचे कृपेनें फिटले ॥ संसारभय ॥५६॥ श्रीगुरुम
हिमा अभिरती ॥ ये ये बोलों न शकती ॥ तेथें ईश्वर वैखरीची गती ॥ कोणीकडे ॥
५७॥ याकारणें भेटि झाली ॥ तिंहीं कथारूप वर्णिली ॥ हे ही अवतार लिला
दाखविली ॥ परहंसरूपें ॥५८॥ धवे ज्या रूपें देखिला ॥ तो हि अवतार ऐसे देखिला ॥ अ
वतार माळेंत गुंफिला ॥ श्रीभगवंतीं ॥५९॥ जें निराकार निर्गुण ॥ तें चि शुद्ध
सत्व ईश्वरपण ॥ सामही अंकार करूं चरण ॥ नाहीं तरी ऐश्वर्यशक्ती ॥६०॥ भक्तवा
त्सल्यादि धर्मे ॥ नघ्यापि ते परब्रह्म ॥ आज्ञारूपें जें जें कर्म ॥ तो तो अवतार प्रभूस
चा ॥६१॥ हा अवतार परमहंसरूप ॥ अविद्यांतर या यथें संताप ॥ मंगळाचरण
कथास्वरूप हें चि अरंभी ॥६२॥ त्या चि रूपाचें ध्यान ॥ त्या चि उपदेशाचें अनुसंन राम ॥४॥
धान ॥ त्याचे अज्ञेकरूं निदान ॥ ग्रंथ विद्येचें ॥६३॥ उपदेशाचा प्रकार ॥ आत्मत्वाचा
निर्धार ॥ संतासि संतोषकर ॥ ग्रंथ आरंभिला ॥६४॥ चंद्र समुद्रापासोनि ॥ त्या चि

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5A)

चंद्रासिद्दे खोनि ॥ सिंधूं सिसंतो मकरुनि ॥ भरते हाटे ॥ ६५ ॥ संतकृपेचें फळ ॥ हे ग्रं
थरचना सकळ ॥ संत चिद्दे खोनि केवळ ॥ संतो मती ॥ ६६ ॥ ग्रंथनाव निगमसार ॥ वेदां
मा जिजो विस्तार ॥ संक्षेपें करुनि तो प्रकार ॥ बोलिजेल ॥ ६७ ॥ विद्यामार्गेची वारुणी
उपदेशाकरितां चक्रपाणी ॥ निगमसार हें साचीच वाणी ॥ तोचि आत्मा या मनाचा ॥
६८ ॥ न करितां ग्रंथ विस्तार ॥ ग्र मस्थितिचा निर्धार ॥ बोधेल अनुभवाचे चमत्का
र ॥ अनुभव रसिका कारणें ॥ ६९ ॥ आकृती नें या मन ॥ आणि अक्षमिळे त्रिभुवन
साचीच ही संक्षेपें वचने ॥ अर्थ गंभीरें ॥ ७० ॥ सत्सद्द आणि विसर ॥ विचारितां श्री
मुकुंद ॥ गुरुकृपे सच्चिदानंद ॥ मगारला ॥ ७१ ॥ यासि करुनि नमस्कार ॥ ग्रंथ आरंभी
लेंनि गमसार ॥ ज्याच्या स्मरणें भवसागर ॥ मृगजळप्राय ॥ ७२ ॥ भक्तिवैराग्यतिसरें ज्ञान ॥
हें तुकें चि मोक्षाचें साधन ॥ परियाति ही सिजिवन ॥ आत्मतत्त्व ॥ ७३ ॥ नव्हे ते ज्ञान न
व्हे ते भक्ती ॥ अथवा न व्हे ते विरक्ती ॥ जोवरी नाही अभिव्यक्ती ॥ आत्मतत्त्वाची ॥ ७४ ॥ स
वेदांवेदांचे श्रवण ॥ तथापि न करिले आपणा कोण ॥ आधी कवाहरलें मीपण ॥ आत्मतत्त्व

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6)

२ कोणेयेके ताहि जवळी ॥ जळचरे आसावे ७७ सुखसमुद्राचि मासोळी ॥ विषयकर्दमी तळमळी ॥

नी० नकळता ७५ ॥ टाकूनि जाती सकळ परिमळी विषयाची हलहल ॥ जों न कळे सुखा आ०१
॥५॥ न चें मुळ ॥ विषयवासना होतु टे ॥ ७६ ॥ उदकेवीण मासोळी सुखेंविण मन तळमळी
तैसा कितां शुष्क स्थळी ॥ वांचे चिना ॥ ७८ ॥ सुखसमुद्रांत वाढ वि ळिजे मासा ॥ तो
कर्दमात्तें नावरवी जेसा ॥ नावरवी विषयाचिया विलासा ॥ आत्मसुखें जो तृप्त ॥ ७९ ॥ आ
त्मतत्ता नावांचूनि भक्ति ॥ देवासि मागे भुक्ति मुक्ती ॥ ना हत्तां प्रीति तिची अभिव्यक्ति ॥
आपण्या निमित्त देवाची ॥ ८० ॥ निमित्तसे करूनि भजणे ॥ तें शरीर त्रिरे विण ॥ सत्वर
न वहत्ता कल्याण ॥ तेन्हि देवता अप्रिय ॥ ८१ ॥ प्रीतिनें करितां भजन ॥ भुक्ति मु
क्ती ईछी मन ॥ इछुनि या धन मान ॥ सज्ञे सेन्न पहीशे विती ॥ ८२ ॥ सकळाहुनि अ
धिक देव ॥ करितो निर्मळ भक्ती भाव ॥ तो देवा परिस आवडे जीव ॥ भक्तीयोगतो
कैसा ॥ ८३ ॥ या कारणे आत्मस्थिति ॥ कळलियां ज्ञान वैराग्य भक्ति ॥ तोचि परमात्मा
केवळ मुर्ती ॥ तो सच्चिदानंद ॥ ८४ ॥ जोवितां येकाचि अमरता ॥ रसि अरोग्य आमर ॥५॥
ता ॥ कळत्ता येक आत्मातत्वत्तां ॥ ज्ञान भक्ती वैराग्य ॥ ८५ ॥ अंन्न भक्षितां यासोन्ना

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6A)

सी ॥ अधिक संतोष मानसी ॥ ते वि-अत्मत्वाचा अभ्यासि ॥ ज्ञान भक्ति वैराग्य ॥ ८६ ॥ ये
क आत्मा कळलियावरी ॥ स्वये आपणाच राचरी ॥ आपी क जाणा याची उरी ॥ उरे
चिना ॥ ८७ ॥ मन धावें जेथवरी ॥ आत्मा सबाह्य अभ्यंतरी ॥ मन चिपांगुळ होय
परी ॥ आत्मा याही पूढे ॥ ८८ ॥ ते सा आत्मा मनं त ॥ विस्व तितुके अंतवंत ॥ वि
स्वा बाहेरि आणि आंत ॥ स्वये ज्ञानि आपण ॥ ८९ ॥ सतामात्र आपण ॥ विस्व आव
घें ॥ आपणाविण न दिसे असे ऐसे निर्गुण जाणोन त्याचि ॥ ९० ॥ जें ज याविण
न दिसे ॥ ते तयाचि विण न असे ॥ रज्जू वरि सर्प भासे ॥ न दिसे न असे तयावीणें
९१ ॥ अकारमात्र पंचभूतें ॥ ते तो आपणाविण न दिसति ॥ आत्मा तत्वा वेगळी न सतीं सर्व ही सर्व हे आ
पण ९२
४ तयाकरितां विश्व सफळ ॥ लय अंति आपण ९३
४ श्रं म्हणे ते आपण
॥ ९३ ॥ असी स्थिति प्रळय ॥ आपणामाजि होय जाय ॥ आतां जाणायें उरले केवल ॥ आप
या काय ॥ सर्वज्ञास ॥ ९४ ॥ आतां जनाच्या नाना बुद्धि ॥ त्याच्या प्रसंगी ज्ञानसिद्धि णामाजि असी
तो परमेस्वराची उपाधी ॥ अमन न से ॥ ९५ ॥ ते नि समुद्राचि भरती ॥ ते थ अलिस सकळ ॥ ...

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥ नि० ॥ विद्याज्ञक्ति ॥ ज्ञानियासि ते हि ॥ अभिव्यक्ति ॥ अभ्यासबळें होंय ॥ १६ ॥ ऐसा अनेक ईश्व भा० १
॥ ६ ॥ रज्ञक्ति ॥ साईचितो अंतरें मुक्ती ॥ यास्तव सिद्धिची असक्ती ॥ न घेती ज्ञानी ॥ १७ ॥ र
प्रबळ ज्यांच्या अभ्यास ॥ सिद्धि सुलभ तयांस ॥ जे सिद्धि सिक दितिअयास ॥ ते मो
क्षास अंतरती ॥ १८ ॥ जो ज्ञानी निःकाम ॥ त्या सिद्धीचें काय काम ॥ जो सर्वदा आ सि
त्माराम ॥ ब्रम्हानंदीं निमग्न ॥ १९ ॥ जरी भेदें जे होईस्वरी ॥ अस्यादिक में हाची करी
तोही करीं ना ईश्वरा धरि ॥ नरि सिद्धि दासी तयाचिया ॥ २० ॥ जे परमेस्वराची
ज्ञक्ती ॥ ते पावला हा विद्याज्ञक्ती ॥ जो करि तां केवळ मुक्ति ॥ ईतर सिद्धी कि
मर्थ ॥ १ ॥ जे विद्याज्ञक्ती ॥ ईस्वराची ॥ न सायुज्ञक्ती ॥ ईतर ज्ञक्ती सायुक्ती ॥ अर
स्यादि रचनेच्या ॥ २ ॥ सार्वभौम राज्याचा मुद्रा ॥ चंद्र य जेसी चतुः समुद्रा ॥ विद्या
तेजपा आणी रवी क्षुद्रा ॥ ज्ञक्ति ईस्वराच्या ॥ ३ ॥ ते मूळज्ञा आधीन ॥ तो सर्वधा
न राजा समान ॥ ते विद्या सि आत्मज्ञान ॥ तो चि परमेस्वर ॥ ४ ॥ सकळ राज्याचा धं ॥ ६ ॥
नी ॥ तो चि देह भोगी पट्टराणी ॥ ईतर राजाझेची ब्रिराणी ॥ ती येसि किमर्थ ॥ ५ ॥ वि

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(7A)

दया ॥ ईश्वराचा देह ॥ तिणें तोडिला भेद संदेह ॥ ईश्वरी सिद्धिचा स्नेह ॥ मग की मर्य
६ ॥ जे धनि समुक्षपणा ॥ ते थ सर्वज्ञ शक्तीचें अनुसरण ॥ तेव्हां विद्या शक्तीचे का
रण ॥ ईश्वरत्वी ॥ ७ ॥ सहज जेथें विरक्ती ॥ तो नई घरी कांही शक्ती ॥ ईश्वरा तेथ
मुक्ति ॥ न बोलावे ॥ ८ ॥ जेथ ज्ञान आणी विरक्ती ॥ ते थ सर्वज्ञ शक्ती बोलगती ॥ त
यापि ज्ञानी न माहती ॥ तये कडे ॥ ९ ॥ त्यासि प्रारब्धाचा करणें क्षय ॥ त्यासि सिद्धी
मि घेउनि करावा काय जो सिद्धीरुं जाणती ज्ञानी नम्ह णावा ॥ १० ॥ भुत भविष्य वर्त
मान हें कालत्रयाचें ज्ञान पावले ॥ अनेक मुनिजन ॥ तपें हि करुनी ॥ ११ ॥ ऐसे घोर
घोर मुनी ॥ ते मोहिलें मायेंकरुनि ॥ तत्व ज्ञानेंचि तरले ज्ञानी ॥ मायासमुद्री ॥ १२ ॥ स
र्वज्ञता जे धरती ॥ ज्ञानी याची वर्णिली ॥ या सिद्धिचि ते घेनं करिती वार्ताही ॥ १३
ज्या सकल स्वामर्त्वीड येक ॥ मध्याय पदार्थ कललें अनेक ॥ तैसे चि सकल अलंकारा
दिक ॥ ज्यासि कललें स्वरे कनक ॥ तो अलंकार भ्रष्टी न सर्वज्ञ ॥ १४ ॥ ऐसे सामो
ले पनीषदी ॥ बोलिले सेंचि सकल वेदिं ॥ तत्व कलतें तोचि पदीं ॥ बेसला सर्वज्ञतेच्या १६
र मतिकास सईतें कौतुक ग्रामाचें १५ सुवर्णाचा मणीयेक ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai: Joint project of the

(8)

नी० ॥७॥ तेसे।चि ब्रह्मदारंण्य की ॥ मैत्रेयी प्रति याज्ञवल्किी ॥ म्हणे येक आत्मा कळंतां चि आ०१
की ॥ सर्व कळलें ॥ १७ ॥ वसिष्ठादि मुनि ॥ ते राहिले रूषि म्हणोनि ॥ यास्तव काळ वसे करू
निं सिधि प्रकट करी रीती ॥ १८ ॥ ज्ञानियासि प्रारब्ध सारणे ॥ किं वाजना सिउद्धरणे ॥ त्यासि
सिद्धि अवलंबणे ॥ कीमर्थ ॥ १९ ॥ तथापि ही तो मनी धरी ॥ तरि सिद्धी सासिनसती दुरी ॥
हात जोडूनि की करी ॥ तिस्त उभ्या ॥ २० ॥ ऐसा सर्वज्ञ आत्मज्ञानी ॥ वासुदेव आव चाम्ह
णउनी ॥ आत्मरत अद्वैत भजनी ॥ तोचि भक्त ॥ २१ ॥ जड चैतन्य सर्व ही ॥ चराचर अका
र जितका का ही ॥ वासुदेवा वाचुनि नाहि ॥ तोचि भक्त ॥ २२ ॥ निसनिर्मित आपली आ
वडी ॥ जेन विटे कोणे घडी ॥ तोचि वासुदेव ऐसी गोडी ॥ तोचि भक्त ॥ २३ ॥ सहज आत्म
याचि भक्ती ॥ तोचि आत्मा सर्व भरती ॥ ऐसी सर्वदा ज्याची स्थिति ॥ तोचि भक्त ॥ २४ ॥ आ
त्माचि ब्रह्म निराकार ॥ तोचि निसमुक्त परमेश्वर ॥ साकारा हे खेनिराकार ॥ तोचि
भक्त ॥ २५ ॥ शुद्ध सत्वमूर्ति त्वचि केवल ॥ साकार दृष्टि ओ भक्तवत्सल ॥ गुणत्रयाचा विटाल ॥७॥
जेथे नसे ॥ २६ ॥ तो हि भक्ताचे दृष्टीसि ओ ॥ परि ते थे आकार नसे ॥ जे भजति जेसे ॥ तेसें

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8A)

फळदेकल्पतरू ॥२७॥ सर्वत्रसमहें निश्चित ॥ तथापि परमात्मा आत्मरत ॥ म्हणउनीआ
त्मज्ञानिभक्त ॥ आवडत अति त्यायें ॥ २८ ॥ आत्मत्वेसकळांचीआवडी ॥ परिकोणीनेने
णतीहे गोडी ॥ आत्मज्ञानि येक घडी ॥ तेगो डिनविसरे ॥ २९ ॥ जीवे स्वर दाघे आत्मर
त ॥ सांतजीव जितके भ्रांत ॥ नि फीट तो सहज असंत ॥ परस्परे प्रीतिआई तीऽ३०
बहुतां स्त्रियांचा पती ॥ समान सकळांची प्रीति ॥ पदिन्नबोढातीतुकया ने णती ॥ तरु
णी ॥ भोगि ती सर्वदा ॥ ३१ ॥ याकार णें सकळांहुनि ॥ भक्तां अधिक आवडती ज्ञानी ॥ तो
माझा आत्मा म्हणोनि ॥ गीतेंत बोलिला श्रीकृष्ण ॥ ३२ ॥ जे भेदें भजती ॥ ते भक्तिचे रहन
स्यनेणती ॥ ॥ निस्यनि र्मित आपूली प्रीति ॥ सासिजाणतीदेहत्वे ॥ ३३ ॥ ऐसे चि आत्म
ज्ञानेविया ॥ वैराग्याचीनकरलेखुया ॥ सुख चि होता आपया ॥ प्रीतिनघरीविषयांची ३४
अमरतरसनेवरिपडे ॥ मगसासिकांहीं नावाडे ॥ तेव्हांवासनेचामागमोडे ॥ मनबूडे
जेव्हास्वरूपीं ॥ ३५ ॥ आत्मज्ञानींवेगळे ॥ जरिवैराग्य धरिलेंबळें ॥ उदक आवरितांहीठा

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(१)

५ उपनिषतात्पर्यानुसार

नी० त्नें ॥ घ्यावेनीचमुमिसी ॥ ३६ ॥ याकरितां सर्वप्रयत्नें ॥ गुरुमुखें घ्यावें आत्मज्ञान ॥ जेश्री अ० १
॥ ८ ॥ सच्चिदानंदघन ॥ परमहंसरूपें बोलिला ॥ ३७ ॥ सात्वानाचियापराक्रमे ॥ वामनजाला
त्रिविक्रम ॥ उत्तराध्याई अक्रूर ॥ भार्गवीवारूणीचा ॥ ३८ ॥ श्रीगुरुरुपावतरण ॥
तोचियथेमंगलाचरण ॥ म्हणावयाकारणा ॥ मंगलाध्याय हा ॥ १३९ ॥ इतिश्रीम
न्निगमसारेंवेदान्तश्लोकवामनकृ[illegible] प्रथमोध्यायः ॥ ॥ समाप्त ॥ ॥ श्री
श्रीकृष्णार्पणमस्तु शुभंभवतु ॥ ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

अथनिगमसारआध्यायदुसराप्रारंभः

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(11)

८

॥श्रीसद्गुरुभ्योनमः॥ रामकृष्णादि अवतारी। मनुष्यासारिखी। क्रिडा करी। नंद्हीचे
कुंटनायक ह्मणि मनुष्यनदे॥२॥ मनुष्यदेह चक्रपाणी। अवतरला। ऐसें पूराणी। तेसी
उपनिषद्वाणी। प्राकृत भाषेंत अवतरली॥३॥ तेसेंचि हें निगमसार। उपनिषदाचा अ
वतार। द्विजेंन्द्र स्त्री किंवा बाबूसार। प्राकृत तत्पापि नह्मणावा॥४॥ जेथ उभाए
थ्वीपती। तेथे चि सर्व संपदा राहसती। सिंहासनावांचून न सती। ऐसे न ह्मणावे
॥५॥ ज्याघरि नांदे नृपती। राजचिन्हें तेथेचि वसती। थोर लोह न न ह्मणती। तयाघ
रास॥६॥ अनुभवाये यील जे येथें ब्रह्म॥ ते येचि वसती सकलही निगम॥ प्राकृत
संस्कृत भाषा भ्रम। अर्थ दोन्हि समा सारिखा॥७॥ आता श्रीसच्चिदानंद चरण। स्मरो
नियां अंतःकरण। पयोनि करि जेल निरोपण। ब्रह्मविद्येचे॥८॥ चेतन जड येको
तयेक। जे विशुद्ध प्राणि उदक। त्याचा करावा विवेक॥ हे सांख्यशास्त्र॥९॥ सांख्ये दुधवे
गले केले। परंतु स सस्वें उदक उरलें। वेदांतें करुनि तेही जालें। मृगजलप्राय॥१०॥ योगि

Joint Project of the Rajwade Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com